

Nedepozitni izvori financiranja banaka

Kamenčić, Silvana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:379126>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Silvana Kamenčić

**NEDEPOZITNI IZVORI FINANCIRANJA
BANAKA**

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SILVANA KAMENČIĆ

**NEDEPOZITNI IZVORI FINANCIRANJA
BANAKA**

Završni rad

JMBAG: 0303073557, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Bankarski management

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof. dr. sc. Manuel Benazić

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Silvana Kamenčić, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Kamenčić

U Puli, 09.09, 2020, godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Silvana Kamenčić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Nedepozitni izvori financiranja banaka koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 09.09.2020. (datum)

Potpis
Kamenčić

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. STRATEGIJE UPRAVLJANJA AKTIVOM I PASIVOM	2
3. UPRAVLJANJE NEDEPOZITNOM PASIVOM.....	3
4. RAZLIČITI NEDEPOZITNI IZVORI SREDSTAVA BANKE	4
4.1. Pozajmljivanje od središnje banke.....	5
4.2. Certifikati o depozitu	7
4.3. Eurovalutni depoziti	8
4.4. Komercijalni zapisi.....	9
4.5. Sporazumi o reotkupu	10
4.6. Dugoročni nedepozitni izvori sredstava	11
4.7. Ostali izvori	12
5. ANALIZA NEDEPOZITNIH IZVORA SREDSTAVA HRVATSKIH KREDITNIH INSTITUCIJA.....	13
6. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA	31
POPIS TABLICA I GRAFIKONA.....	35
SAŽETAK	37
SUMMARY	38

1. UVOD

Nedepozitnim izvorima financiranja banke se služe onda kada nema dovoljno depozita da financiraju kredite svojim komitentima. Dakle, ako trenutačno nije dostupno dovoljno depozita za pokriće tih kredita, tada bi banka trebala potražiti najjeftiniji dostupni izvor iz kojeg će pozajmiti sredstva za ispunjavanje kreditnih potreba svojih komitenata. Najčešće su to nedepozitna sredstva kojima banke nadoknađuju izgublenu likvidnost. Iz tog razloga su, u ovome radu, naglašene prednosti nedepozitnih izvora financiranja, a jedna od njih je ta da su nedepozitna sredstva brzo dostupna za razliku od depozita. Ne treba umanjiti njihovu vrijednost u odnosu na depozitna, jer oba izvora imaju važnu ulogu.

Predmet istraživanja ovog završnog rada su nedepozitni izvori financiranja banaka s ciljem istraživanja mogućih izvora nedepozitnih sredstava banaka. Analizirali smo njihovo kretanje u Republici Hrvatskoj korištenjem podataka Hrvatske narodne banke. Nadalje, rad se sastoji od četiri poglavlja, uvoda i zaključka. U drugom poglavlju proučava se pojam bilance banaka, a najveća važnost usmjerena je na strategije upravljanja aktivom i pasivom. Sljedeće poglavlje odnosi se na upravljanje nedepozitnom pasivom. U okviru njega utvrđeno je zašto je za kvalitetu likvidnosti rizičnija pasiva od aktive, odnosno zašto je teže upravljati pasivom. U četvrtom poglavlju opisani su različiti nedepozitni izvori financiranja, dok smo se u posljednjem poglavlju osvrnuli na predmetnu problematiku u praksi. Točnije, izvršena je grafička analiza nedepozitnih izvora financiranja. U prvom dijelu poglavlja bit će prikaza ukupna pasiva koja sadrži depozitna i nedepozitna sredstva drugih monetarnih financijskih institucija uključivši i kreditne institucije. U drugom dijelu analize pristupa se analizi različitih nedepozitnih izvora sredstava i pripadajućih troškova nedepozitnih izvora financiranja, odnosno kamatnih stopa.

Za potrebe istraživanja ovog završnog rada korištene su neke od najčešćih metoda istraživanja, a to su metoda analize i metoda sinteze, induktivna i deduktivna metoda, statistička metoda i metoda deskripcije, metoda kompilacije i metoda apstrakcije.

2. STRATEGIJE UPRAVLJANJA AKTIVOM I PASIVOM

Sve banke imaju svoju bilancu koju dijelimo na aktivu i pasivu. Unutar aktive podrazumijevamo: gotovinu, kredite, investicije, vlasnička ulaganja i ostalo. U pasivi banka ima prikupljena tuđa sredstva, a to su: depoziti, nedepozitni izvori, trajni kapital i slično.¹

U nastavku slijedi tablica koja prikazuje elemente bilance banke.

Tablica 1: Bilanca banke

AKTIVA (potraživanja)	PASIVA (izvori)
• gotovina	• depoziti
• krediti	• nedepozitni izvori
• investicije (nekreditni plasmani)	• trajni kapital (dionice, zadržana dobit, rezerve)
• vlasnička ulaganja	• ostalo.
• ostalo.	

Izvor: V. Kandžija i I. Živko: *Poslovna politika banaka*, Mostar-Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Ekonomski fakultet sveučilišta u Mostaru, 2004., str. 124.

Banka kao financijska institucija suočava se sa raznim izazovnim događajima poput poslovnih ciklusa i sezonskih pritisaka koji mogu utjecati negativno na njezinu bilancu i u konačnici smanjiti njezin profit. Iz tog razloga došlo je do kreiranja strategija upravljanja aktivom i pasivom cilj čega je minimiziranje rizika banke, zaštita od gubitka profita i vrijednosti banke.²

Model ALM je model upravljanja aktivom i pasivom kojim banke razvijaju strategije pomoću kojih žele maksimizirati razliku između prihoda i rashoda bez narušavanja likvidnosti i sigurnosti banke. U sklopu ALM razlikujemo: strategiju upravljanja aktivom pomoću koje se upravlja kreditnim portfeljom koji određuje sigurnost i stabilnost banke, a osim toga se razmatra kontrola ulaznih sredstava determiniranjem kredita i pripadajućih kamatnih stopa; strategiju upravljanja pasivom koja kontrolira izvore i njihovu strukturu koji imaju utjecaja na zaradu i likvidnost banke i strategiju upravljanja sredstvima koja kontrolira količinu, povrat i troškove aktive i pasive.³

¹ M. Grgurek i N. Vidaković: *Bankarsko poslovanje*, 4. nepromijenjeno izdanje, Zagreb, EFFECTUS studij financije i pravo, RRiF plus d.o.o, 2018., str. 411.

² P.S. Rose i S.C.Hudgins: *Upravljanje Bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 2015, str. 210.

³ V. Kandžija i I. Živko: *Upravljanje bankama*, Mostar-Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, 2014., str. 140-141.

Bolje tehnike upravljanja pasivom, promjenjive kamatne stope i sve veći rizici doveli su do strategije upravljanja sredstvima koja je danas i najznačajnija strategija. Ciljevi su joj veća kontrola nad količinom, povratom i troškovima aktive i pasive, bolja koordinacija upravljanja aktivom i pasivom, bolja maksimizacija povrata i minimalizacija troškova.⁴

Promjenjive kamatne stope na tržištu banci predstavljaju izazov jer mijenjaju tržišnu vrijednost aktive i pasive, stoga možemo reći da je kamatni rizik jedan od motivatora financijskih institucija, u ovom slučaju banaka, da tijekom posljednjih godina razviju tehnike upravljanja sredstvima i odaberu strategiju upravljanja aktivom i pasivom.⁵

Model upravljanja aktivom i pasivom ima nekoliko zadataka kao što su kontrola visine, strukture prihoda i troškova na aktivu i pasivu u svrhu postizanja ciljeva banke. Osim toga, koordinacija upravljanja aktivom i pasivom bankama omogućuje ravnotežu i maksimiziranje razlike između prihoda i troškova kako bi banke platile svoje obveze i ostvarile rast aktive. Još jedan od zadataka ALM modela također je i maksimiziranje povrata i minimiziranje troškova usluga opskrbe.⁶

Maksimizacija i stabilizacija bankovne marže ili maksimizacija i zaštita vrijednosti banke uz nižu, odnosno prihvatljivu razinu rizika nije se mogla sprovesti jer su tijekom povijesti bankari sa svoju imovinu i obveze gledali kao nešto što im je već zajamčeno, odnosno kao cjelinu i to je naštetilo likvidnosti bankarskog sustava. Zbog toga su banke razvile strategije upravljanja aktivom i pasivom.⁷

3. UPRAVLJANJE NEDEPOZITNOM PASIVOM

Upravljanje pasivom nova je strategija koja se pojavila tijekom 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća s ciljem maksimiziranja razlike između prihoda i rashoda po kamatnim stopama što je bankama omogućilo da plate svoje obveze i ostvare rast aktive. Osim toga, cilj upravljanja pasivom su i kvalitetni kreditni zahtjevi koje banka odobrava svojim komitentima. Sve to u konačnici utječe na njezinu likvidnost, zato i jest od velike važnosti upravljanje nedepozitnom pasivom.⁸

⁴ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op.cit, str. 211.

⁵ Ibidem, str. 212.

⁶ V. Kandžija i I. Živko, op. cit., str. 141.

⁷ P.S. Rose: *Menadžment komercijalnih banaka*, 4. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o, 2005., str. 208.

⁸ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op.cit, str. 420.

Dakle, upravljanjem pasivom banke upravljaju svojom likvidnošću. Osim spomenutog kamatnog rizika suočavaju se sa rizikom likvidnosti, odnosno vjerojatnosti da neće moći na vrijeme podmiriti svoje dospjele obveze, a na koji su osjetljive zbog strukture i pozicija svoje bilance, a koji predstavlja izazov banci kao financijskoj instituciji da unovče minimalne troškove bez gubitka, u trenutku kada su im potrebna novčana sredstva.⁹

Upravljanje pasivom teže je jer mnoge banke svojim klijentima dopuštaju ranije povlačenje sredstava bez obzira na to da je preostalo još vremena do dospelosti obveza. Osim toga, banka u aktivu može nametati svoje uvjete poslovanja dok je u pasivi slučaj obrnut, klijenti imaju više prostora za izbirljivost i postavljanje svojih uvjeta kojima se banka uglavnom prilagođava što čini nestabilno primarne izvore sredstava i samim tim je potrebno puno kontrole i pravilne strategije kako bi se banka osigurala i povećala stabilnost pasive¹⁰

Već smo spomenuli da je kamatni rizik jedan od glavnih motivatora da se tijekom posljednjih godina razviju tehnike upravljanja sredstvima i u odabiru strategije upravljanja aktivom i pasivom, isto tako je i upravljanje nedepozitnom pasivom osjetljivo na kamatu, jer je uglavnom riječ o kratkoročnom financiranju.¹¹ Kamatna stopa služi kao poluga za regulaciju priljeva sredstava, jer onda kada banka želi prikupiti više sredstava ona povećava kamatnu stopu, dok u slučaju kada su banke visoko likvidne, one tada smanjuju kamatnu stopu.¹²

Možemo reći da su danas sredstva prikupljena upravljanjem pasivom fleksibilna i banke su naučile održavati ravnotežu između aktive i pasive jer su spoznale da je pasiva puno rizičnija. Pravilnim upravljanjem pasivom zadovoljile su kreditne obveze i nadoknadile izgubljenu likvidnost. Zbog toga likvidnost banaka nije upitna, održavaju je i zaštićeni su od krize likvidnosti.

4. RAZLIČITI NEDEPOZITNI IZVORI SREDSTAVA BANKE

⁹ R. Ercegovic: *Teorija i praksa bankovnog menadžmenta*, Split, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, 2016., str. 54.

¹⁰ M. Grgurek i N. Vidaković: *Bankarsko poslovanje*, 4. nepromijenjeno izdanje, Zagreb, EFFECTUS studij financije i pravo, RRiF plus d.o.o, 2018., str. 361.

¹¹ P.S. Rose, op. cit., str. 421-441.

¹² Ibidem, str. 421.

U situaciji kada banka nema dovoljno depozita da bi svojim klijentima odobrila kredite, koristi se nedepozitnim izvorima financiranja i među njima traži najjeftiniju alternativu, odnosno alternativu koja joj najviše odgovara. U suprotnom, odbijanje zahtjeva za kreditom kao posljedicu ima trenutačan gubitak računa komitentna, a moguć je i njegov odlazak u drugu banku i samim tim se gube njegovi depoziti, računi i budući poslovi.¹³ Nedepozitni izvori financiranja banke su pozajmljivanje od središnje banke, certifikati o depozitu, eurovalutni depoziti, komercijalni zapisi, sporazumi o reotkupu, dugoročni nedepozitni izvori financiranja i ostalo.¹⁴

Kod nedepozitnih izvora sredstava troškovi su promjenjivi iz godine u godinu i zato možemo reći da kao sredstvo financiranja nikako nisu stabilni. Zbog toga banke moraju voditi računa o visini troškova pribavljanjem najjeftinijih nedepozitnih izvora, raspoloživosti i samim tim rizičnosti tih izvora, kako se nebi suočile s krizom likvidnosti.¹⁵

Na financijskom tržištu nudi se puno oblika potencijalnih nedepozitnih izvora financiranja banaka, a na banci je da odluči kakav izvor financiranja joj najviše odgovara. Banke traže izvor financiranja odlukom koliko mora pozajmiti iz tih izvora da bi zadovoljila svoje potrebe, a zatim određuje koji nedepozitni izvor joj najviše odgovara s obzirom na njezine ciljeve.¹⁶

U nastavku slijedi detaljnije definiranje različitih nedepozitnih izvora financiranja banaka.

4.1. Pozajmljivanje od središnje banke

Središnja banka kao najvažnija monetarna institucija svake zemlje razlikuje se od poslovnih banaka po svojim obilježjima, zadaćama, ovlastima i odgovornostima.¹⁷ Središnja banka kontrolira mjerama regulacije, odnosno zakonima sustav svih kreditnih institucija u državi u kojoj se nalazi tako što kontrolira poslovne banke po svim

¹³ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 419-420.

¹⁴ V. Kandžija i I. Živko, op. cit., str. 153.

¹⁵ V. Kandžija i I. Živko: *Poslovna politika banaka*, Mostar-Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Ekonomski fakultet sveučilišta u Mostaru, 2004., str. 124.

¹⁶ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 435.

¹⁷ V. Leko i A. Stojanović: *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Ekonomski fakultet u Zagrebu, 2018., str. 45.

segmentima poslovanja, odnosno jesu li oni propisani, definirani i imaju li potrebu podnošenja izvješća središnjoj banci.¹⁸

Iako će u nastavku biti prikazan primjer za Sjedinjene Američke Države, slično vrijedi i za ostale središnje banke u svijetu.

Središnje banke razvile su se tako da su države podupirale njihov razvoj jer su nametanjem i ujedno i ubiranjem poreza prikupljale sredstva pomoću kojih se razvijalo gospodarstvo zemlje i upravo to joj daje funkciju fiskalnog agenta. Dakle, takva funkcija središnje banke održava stabilnost tržišta i cijena, ostvaruje zadovoljavajuću razinu zaposlenosti i ostvaruje zadovoljavajuć saldo plaćanja bilance, te na taj način postiže ravnotežu gospodarstva, drugim riječima tako provode monetarnu politiku.¹⁹

Činjenica je da su banke glavni sudionici na tržištu i radi njihove kontrole, odnosno regulacije jednako toliko je važna i središnja banka. Jedan od načina kako banke održavaju svoju likvidnost što ujedno predstavlja najjeftiniji način zaduživanja je kupovina i prodaja novca od Sustava federalnih rezervi koji je fiskalni agent američkog Ministarstva financijska i središnji depozitar kod kojeg se nalaze depoziti tog Ministarstva. Kao takav Sustav federalnih rezervi prati mehanizme i postupke kojim Ministarstvo plasira nove vrijednosnice na prodaju.²⁰

Dakle, Sustav federalnih rezervi radi na principu da se banke zadužuju kod drugih banaka koje imaju depozite ili rezerve za posuditi, ali naravno banke koje se zadužuju moraju i vratiti ta sredstva, dok banke koje posuđuju sredstva zarađuju na kamatama i sve se to odvija na tržištu federalnih rezervi. Danas je to tržište potencijalni izvor zarade za banke a i za neke vrste zanimanja, kao što je npr. brokeri sredstvima koji zarađuju na naknadama.²¹

Činjenica je da se danas Fedova sredstva ne sastoje samo od depozita američkih banaka i kao i svaka druga banka Sustav federalnih rezervi ima bilancu, dakle aktivu i pasivu, ali je za razliku od npr. poslovnih banaka dosta neovisna banka jer se radi o centralnoj banci Sjedinjenih Američkih Država. To znači da je oslobođena od strane političkog djelovanja i državnih institucija, tj. agencija i može sama određivati svoje ciljeve i instrumente monetarne politike kojima će ispuniti te ciljeve.²²

¹⁸ M. Grgurek i N. Vidaković, op. cit., str. 479- 480.

¹⁹ V. Kandžija i I. Živko, op. cit., str. 107.

²⁰ R.L. Miller, D.D. VanHoose: *Moderni novac i bankarstvo*, 3. izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 1997., str. 308.

²¹ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 423.

²² V. Kandžija i I. Živko, op. cit., str. 91.

Na tržištu federalnih rezervi koriste se 3 vrste ugovora: ²³

1. Prekonoći krediti (nepisani dogovori, dogovoreni elektronski ili putem telefona, a posuđena sredstva vraćaju se sljedećeg dana),
2. Krediti s određenim dospeljećem (dugoročniji ugovori federalnih sredstava koji traju nekoliko dana, tjedana ili mjeseci, a uz njih često dolazi i pisani ugovor),
3. Kontinuirani ugovori koji (automatski se obnavljaju svakoga dana sve dok ga zajmoprimac ili zajmodavac ne odluči prekinuti).

Osim što se banke zadužuju između sebe, one mogu pozajmljivati rezerve od banke Sustava federalnih rezervi putem kredita za prilagodbu, sezonskih kredita i produljenih kredita. Kredit za prilagodbu uglavnom traje nekoliko dana a služi kao trenutačna pomoć bankama u ispunjavanju zahtjeva za rezervama. Sezonski kredit je izdan na nešto duže vremensko razdoblje za banke koje imaju sezonske pomake depozita i kredita, dok produljeni krediti služe bankama koje imaju dublje i dugotrajnije probleme u financiranju.²⁴

4.2. Certifikati o depozitu

Prenosivi certifikati o depozitu u obliku su pismene potvrde banke, a dokazuju da su određena sredstva položena na čuvanje u banci na određeno vremensko razdoblje dok se plaćanje obveza i rata odvija prema određenoj kamatnoj stopi, moguće fiksnoj, a moguće i promijenljivoj, ili na osnovu ugovora. Oni su zapravo viškovi sredstava banke koji donose kamate koje mogu, dakle, biti fiksne ili varijabilne. Dakle, fiksna kamatna stopa znači da će dužnik otplaćivati svoje obveze jednakim ratama u svakom razdoblju tijekom otplate (npr. svaki mjesec), dok kod varijabilne kamatne stope znači da će kamatna stopa u nekom trenutku varirati odnosno može se promijeniti i samim tim se mijenja rata otplate.²⁵

Nekada su banke bile spremne platiti višu kamatnu stopu na CD s varijabilnom kamatnom stopom nego CD s fiksnom kamatnom stopom s istim dospeljećem jer su ovi prvi izuzeti od izdvajanja obvezne rezerve.²⁶ Danas, je situacija drugačija, odnosno CD-i imaju dogovorene kamate stope koje su fiksne, ali se mogu mijenjati s promjenom

²³ P.S. Rose, op. cit., str.444-446.

²⁴ Ibidem, str. 447.

²⁵ . Lovrinović: *Novčano tržište- srce financijskog tržišta*, Zagreb, O-tisak, 1997., str. 214.

²⁶ Ibidem, str. 216.

uvjeta na tržištu. A osim toga, dodatan razlog zašto banke trguju CD-ima je zato što postoje kazne zbog prijevremenog povlačenja sredstava.²⁷

Postoje 4 vrste certifikata o depozitu (CD), a to su: certifikati o depozitu emitirani u zemlji koji su najstariji po nastanku, eurodolarski CD ili „Euro CD“ koje emitiraju strane banke, CD emitirani od podužnica američkih banaka u inozemstvu („Yankee CD“) i CD koje emitiraju štedionice i kreditne udruge („Trift CD“).²⁸

Sve vrste certifikata o depozitu (CD) dosta su rizični i baš zbog toga donose visoke prinose. Takav način zaduživanja i danas je veoma atraktivan jer banke tako upravljaju svojim izvorima sredstava i naposljetku svojom likvidnošću.

4.3. Eurovalutni depoziti

Zbog rasta i obujma svjetske trgovine, koncentracije multinacionalnih kompanija, porasta trgovine vrijednosnicama, zbog razlike u štednji i investicijama i brojnih drugih razloga, potaknulo je razvoj novčanog tržišta kakvo je danas pa i samim tim se razvilo i tržište eurovalutnih depozita koje je od velike važnosti jer obuhvaća čitav svijet.

Dakle, eurovalutni depozit je svaki depozit koji prima banka, a čija je valuta različita od domaće valute te iste banke.²⁹ Na primjer, Privredna banka Zagreb (PBZ) je jedna od najrazvijenijih banaka u Hrvatskoj. U slučaju da PBZ kupuje depozite na stranom tržištu od strane banke npr. u dolarima, za nju to predstavlja eurovalutni depozit. Važno je napomenuti da dolar nije jedina valuta kojom se trguje na tom financijskom tržištu, već to mogu bit na primjer i euri, funte i slično.

Eurovalutni depoziti aktualan je izvor financiranja, a njime mogu trgovati strane banke, podružnice američkih banaka izvan SAD-a ili podružnice koje se bave međunarodnim bankarskim poslovima osnovane na teritoriju SAD-a ali posvećene inozemnim transakcijama u ime američke banke majke.³⁰

Nekada je najvažniji instrument na eurovalutnom tržištu bio oročeni depozit s fiksnom kamatnom stopom, ali danas to i nije slučaj, zbog toga što su uvedene nove alternative,

²⁷ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 317.

²⁸ I. Lovrinović, op. cit., str. 214- 215.

²⁹ M. Grgurek i N. Vidaković, op. cit, str. 225.

³⁰ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 432.

odnosno nedepozitni izvori kojima nije nužno fiksna kamatna stopa, a primjer tome su CD-i i zadužnice s promijenjivom kamatnom stopom.³¹

Bitna komponenta za eurovalutne depozite je LIBOR. LIBOR je kamatna stopa koju banke na novčanom tržištu određuju jedna drugoj. Može se koristiti kao referentna vrijednost banke i drugih financijskih institucija i zbog toga porast i pad te stope mogu imati posljedice na kamatne stope na sve vrste bankarskih proizvoda kao što su štedni računi, hipoteke i zajmovi.³²

Upravo eurovalutno tržište dalo je bankama još jednu opciju, a to je da se zadužuje na stranom tržištu, ako je ono povoljnije od domaćeg tržišta, a to ovisi npr. o kamatama, a osim toga potpuna sloboda banaka je u tome što to financijsko tržište nije regulirano.

4.4. Komercijalni zapisi

Komercijalni zapis sastoji se od kratkoročnih zadužnica, čije se dospelosti do devet mjeseci, a koristi se u svrhu financiranja kupovine zaliha dobara ili sirovina, za pokrivanje poreza ili za ispunjavanje drugih trenutnih zajedničkih potreba za gotovinom.³³

Dakle, kratkoročne zadužnice koje čine komercijalni zapis su financijski instrument čijom prodajom banke plaćaju svoje dugove, odnosno obveze, a razlog zašto se banke odlučuju na ovaj izvor financiranja je zbog sigurnosti koju pruža za razliku od mnogih vrsta kredita, a osim toga većina komercijalnih zapisa je izdano uz obećanu stopu povrata (kupon).³⁴

„Prednosti financiranja emisijom komercijalnih zapisa:

- Očekuje se da će izdavanjem komercijalnih zapisa tvrtka pribaviti financijska sredstva po prihvatljivim cjenovnim uvjetima. Kamata na iznos komercijalnih zapisa može biti niža od bankarske kamate, i utjecati na niže troškove financiranja tvrtke.
- Postupak izdavanja je relativno jednostavan i vremenski prihvatljiv.

³¹ Loc. cit.

³² P.S. Rose, op. cit., str. 453.

³³ Ibidem, str. 456.

³⁴ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 318.

- Komercijalni zapis kao vrijednosni papir je u svakom trenutku moguće prodajom na tržištu zamijeniti za likvidna sredstva.
- Mogućnost refinanciranja- u slučaju da izdavatelj nakon isteka roka dospijeća nije u mogućnosti podmiriti obveze koje proizlaze iz komercijalnih zapisa, izdavatelj može izdati nove komercijalne zapise za podmirenje obveze, što će biti izvršeno njihovom zamjenom. Izdavatelj zapravo transformira kratkoročno zaduženje u dugoročno.
- Prilagođavanje veličine izdanja, ročnosti i dinamike financiranja potrebama izdavatelja.
- Spajanje ponude i potražnje odnosno strukturiranje takvog komercijalnog zapisa koji najbolje odgovara potrebama izdavatelja s jedne strane, i potrebama investitora s druge strane.
- Izgrađivanje ratinga izdavateja
- Oslobođanje kreditnih linija prema poslovnim bankama, te oslobađanje imovine od hipoteke- komercijalni zapis je najčešće neosigurani vrijednosni papir.
- i slično.“³⁵

Kao i za izvore financiranja koje smo do sada upoznali kao što su eurovalutni depozit, certifikati o depozitu i slično, i za komercijalne zapise možemo reći da je izrazito aktualan izvor financiranja. Najveći razlog zašto izabrati komercijalne zapise prije nego npr. eurovalutne depozite ili obrnuto, je zapravo ona pogodnost koja više odgovara nekom poduzeću u tom trenutku, i baš zbog toga ih je nemoguće redati po kvaliteti, jer svi izvori financiranja imaju svoje kvalitete kao i nedostatke, bitno je samo ono što poduzeće u tom trenutku odluči da je njemu prihvatljivije.

4.5. Sporazumi o reotkupu

Sporazumi o reotkupu (RP) su krediti osigurani vrijednosnim papirom jer zajmodavac prodaje vrijednosne papire zajmoprimcu na vrlo kratak rok i ima obvezu u ugovorenom roku i po ugovorenoj cijeni ponovno otkupiti taj vrijednosni papir.³⁶

³⁵ V. Srb i B. Marković: *Aktualna financijska problematika- zbornik radova sa 6. znanstvene konferencije Katedri za financije ekonomskih fakulteta Hrvatske*, Osijek, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku i Ekonomski fakultet u Osijeku, 2007., str. 134-135.

³⁶ V. Kandžija i I. Živko: *Poslovna politika banaka*, Mostar-Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Ekonomski fakultet sveučilišta u Mostaru, 2004., str. 216.

Drugim riječima, onaj tko prodaje, odnosno zajmodavac izložen je kreditnom riziku jer komitent koji se zadužuje možda neće imati dovoljno sredstava da otplati kredit. Zbog toga se vrijednosnice koriste kao osiguranje kolaterala kako bi kreditni rizik bio smanjen. Osim toga, repo ugovorom zajmodavac se obvezuje da će ponovno otkupiti vrijednosni papir ali po višoj cijeni, a razlika između cijene prodaje i cijene reotkupa je kamatna stopa kredita.

Međutim, važno je napomenuti da se sporazumi o reotkupu koriste za održavanje likvidnosti, a osim toga nerijetko služi i za kratkoročno financiranje trgovanja na novčanom tržištu³⁷.

Također, i sporazumi o reotkupu su vrlo aktualan izvor financiranja, pogotovo danas u Hrvatskoj. Činjenica je da je to vrlo siguran i fleksibilan način zaduživanja, pa možemo reći da je to razlog zbog čega su sporazumi o reotkupu zanimljiv izvor financiranja kako poslovnim bankama tako i središnjoj banci. Vrlo bitna stavka sporazuma je upravo repo kamatna stopa o kojoj će biti riječ u nastavku ovog završnog rada.

4.6. Dugoročni nedepozitni izvori sredstava

Dugoročni izvori financiranja sa sobom nose veći rizik, baš zbog tog vremenskog perioda, te je logičan slijed da će i kamatna stopa biti nešto viša za razliku od spomenutih kratkoročnih izvora financiranja. Osim toga komitenti koje primaju takve kredite ograničeni su za daljnja zaduživanja, zbog rizika bankrota koji takav način zaduživanja sa sobom nosi, te možemo reći da su banke u ovom slučaju opreznije i osiguravaju se da pozajmljena sredstva budu vraćena.³⁸

Od dugoročnih nedepozitnih izvora sredstava razlikujemo kapitalne zadužnice tj. dužničke vrijednosnice poput zadužnica, obveznica, certifikata o depozitu, komercijalnih papira s kojima smo se upoznali u prethodnom razlaganju. Među dugoročnim nedepozitnim izvorima najviše se izdvajaju hipotekarni krediti.³⁹

Hipotekarni kredit je vrsta dugoročnog kredita koji se odobrava uz zalog nekretnine, a namjena kredita je kupnja kuće, zemljišta ili neke druge nekretnine.⁴⁰

³⁷ V. Leko i A. Stojanović, op. cit., str. 116.

³⁸ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str. 434.

³⁹ M. Grgurek i N. Vidaković, op. cit., str. 170.

⁴⁰ P.S. Rose i S.C.Hudgins, op. cit., str 154.

Banke se zbog tog velikog rizika, jer se ipak radi o dugoročnom kreditu, u startu osiguraju nekretninom koju će preuzeti u slučaju da komitent ne vrati pozajmljena sredstva. Ovakav način zaduživanja je rizičan za obje strane, i za banke koje pozajmljuju sredstva i za komitenta koji prima sredstva. Za komitenta koji je primio sredstva rizično je jer se može dogoditi situacija npr. da izgubi posao (nema stalna primanja) pa ne može vratiti pozajmljena sredstva te je samim tim izgubio nekretninu, dok je za banke rizično jer se tržište mijenja i može doći do situacije kada padaju cijene, odnosno vrijednost nekretnina pa može pozajmiti više nego što u konačnici ta nekretnina i vrijedi.

4.7. Ostali izvori

Već smo ustanovili da banke pozajmljuju od središnje banke u slučaju da svoja likvidna sredstva nisu pribavila na novčanom tržištu. Zbog toga je važno spomenuti reeskont i relombard. Reeskont i relombard banci služe kako bi prikupila likvidna sredstva i povećala svoj kreditni potencijal, a zaduživanje se vrši kod središnje banke ili između poslovnih banaka.

Reeskontom banka povećava svoje dugovanje ali isto tako i osigurava novčana sredstva koja su joj potrebna za održavanje likvidnosti i daljnje kreditiranje. Osim toga, reeskont poznajemo kao pasivni bankarski posao kojim banke pribavljaju sredstva eskontiranjem mjenica iz vlastitog portfelja kod neke druge banke ili središnje banke. Vrlo važno je napomenuti da se mjenice mogu redovito eskontirati ali one čije dospijeće nije duže od tri mjeseca od dana reeskonta, jer je ipak riječ o kratkoročnom bankarskom poslu.⁴¹

Relombard je također pasivni bankarski posao cilj čega je vršenje relombarda, odnosno lombardiranje vrijednosnih papira kod druge banke kojima je već odobren lombardni kredit. Također, bitna komponenta za oba bankarska posla je osnovica za odobravanje kredita a ona je zapravo cijena vrijednosnog papira na burzi, jer su reeskont i relombard poslovi kojima banke posluju na samoj burzi. Možemo reći da i

⁴¹ A. Katunarić: *Banka - Principi i praksa bankovnog poslovanja*, Zagreb, Centar za informacije i publicitet, 1988., str. 242.

reeskont i relombard nisu stabilni poslovi jer su česte promjene u cijeni i zbog toga su kratkoročni odnosno kreću se do 15 dana.⁴²

5. ANALIZA NEDEPOZITNIH IZVORA SREDSTAVA HRVATSKIH KREDITNIH INSTITUCIJA

Nakon teorijskih saznanja usvezi nedepozitnih izvora financiranja banaka generalno, te specifičnosti koje ih određuju, važno je osvrnuti se na predmetnu problematiku u praksi. U prvom dijelu poglavlja bit će prikazana ukupna pasiva koja sadrži depozitna i nedepozitna sredstva drugih monetarnih financijskih institucija uključivši i kreditne institucije. U drugom dijelu analize pristupa se analizi različitih nedepozitnih izvora sredstava i pripadajućih troškova nedepozitnih izvora financiranja, odnosno kamatnih stopa kao što su: eskontna (diskontna) stopa HNB-a, repo stopa, kamatna stopa na lombardne kredite, kamatna stopa na kratkoročne kredite za likvidnost, kamatna stopa kotirana na međubankovnom tržištu (ZIBOR), te prekonoćna kamatna stopa. Važno je napomenuti da se u radu obrađuju nedepozitni izvori financiranja dok se u analizi koja slijedi podaci poradi statističke metodologije i dostupnosti podataka zapravo odnose na druge monetarne financijske institucije. Međutim, banke kao kreditne institucije čine najveći dio drugih monetarnih financijskih institucija u Republici Hrvatskoj te se stoga analiza u nastavku može smatrati reprezentativnom.

U nastavku slijedi pojašnjenje i grafički prikaz ukupne pasive drugih monetarnih financijskih institucija.

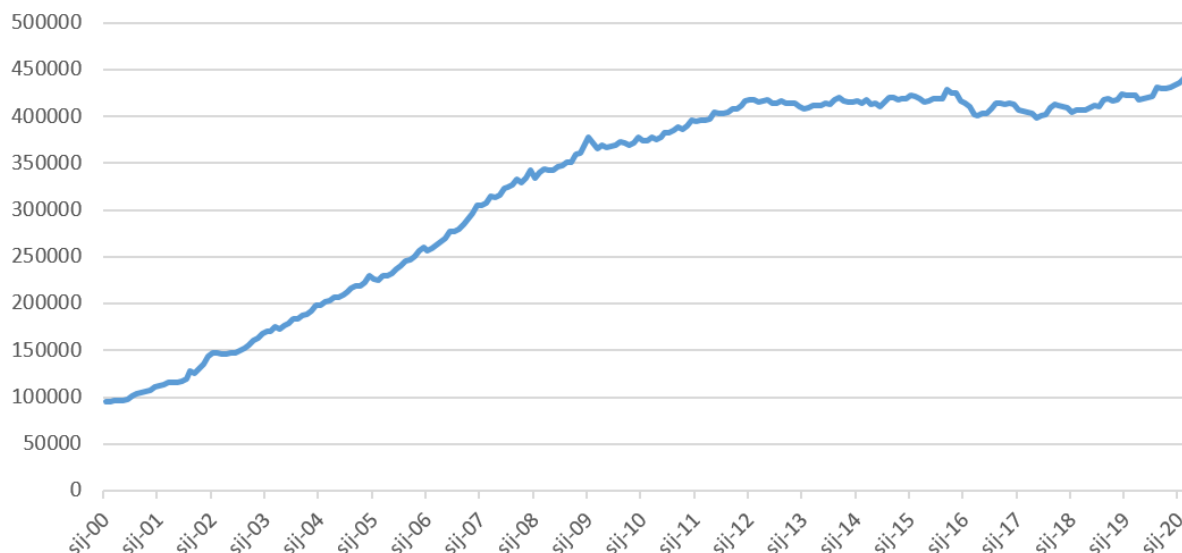
Ukupna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija podrazumijeva depozitni novac, štedne i oročene depozite, devizne depozite, obveznice i instrumente tržišta novca, udjele novčanih fondova, inozemnu pasivu, depozite središnje banke i fondova socijalne sigurnosti, kredite primljene od središnje banke, ograničene blokirane depozite, kapitalski račun i ostalo.⁴³

⁴² Loc. cit.

⁴³ Hrvatska narodna banka, „Bilanca banke“ (2017.), dostupno na: https://www.hnb.hr/-/bilanca-hnb-a?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dbilanca (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)

Detaljnije definiranje stavki ukupne pasive drugih monetarnih financijskih institucija i prikaz stavki slijedi u nastavku rada.

Grafikon 1: Ukupna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Prema podacima iz grafikona ukupna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija bilježi rast na godišnjoj razini i u travnju 2020. godine iznosi 445,9 mlrd. kuna. Usporedimo li to sa siječnjom 2000. godine kada je iznosila 95,3 mlrd. kuna u proteklih 20 godina ukupna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija narasla je za 350,6 mlrd. kuna. Iz navedenog možemo zaključiti da su se ukupni izvori drugih monetarnih financijskih institucija u promatranom razdoblju povećali.

U nastavku slijedi objašnjenje i prikaz odabrane nedepozitne pasive drugih monetarnih financijskih institucija.

Grafikon u nastavku prikazuje obveznice i instrumente tržišta novca drugih financijskih institucija.

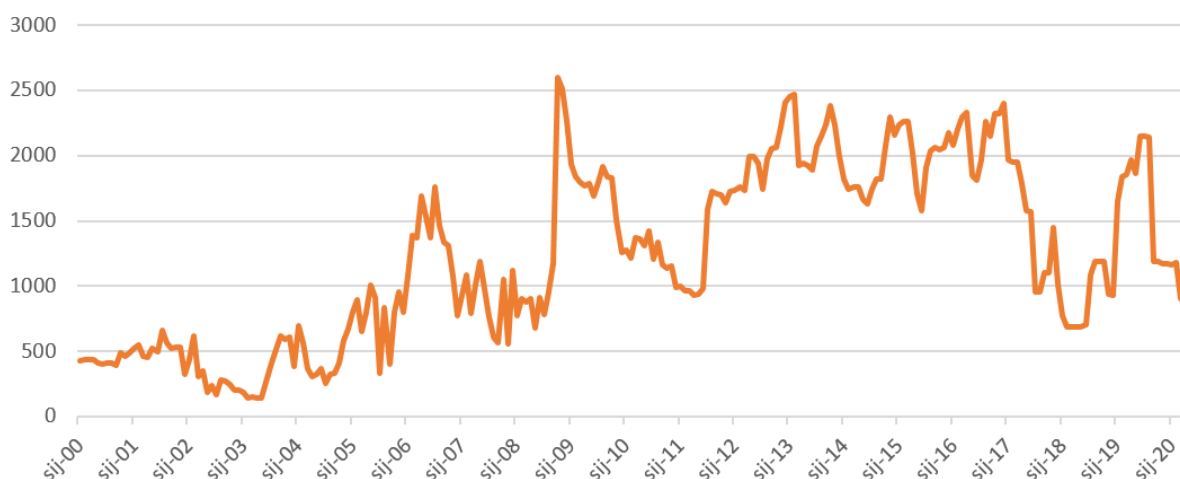
Obveznica je vrijednosni papir koji služi kako bi se njihovom emisijom uspostavio kreditni financijski odnos između izdavatelja i kreditora koji imatelju daje pravo na kuponsku kamatu i kapitalni dobitak.⁴⁴ Pod obveznicama podrazumijevamo obveze

⁴⁴ V. Kandžija i I. Živko, op. cit., str. 216.

kreditnih institucija na osnovi izdanih kunskih i deviznih obveznica i izdanih podređenih i hibridnih instrumenata ali one koje nisu upisali inozemni investitori.⁴⁵

Slično obveznicama su instrumenti tržišta novca. Oni također predstavljaju dugovanje, ali im je rok dospeljeća kraći od godine dana. U sklopu instrumenta tržišta novca iskazivali su se blagajnički zapisi, izdane mjenice, akcepirane mjenice i slično, a nakon prosinca 2010. godine situacija se promijenila i kao instrumente tržišta novca poznajemo komercijalne zapise i neprenosive instrumente.⁴⁶

Grafikon 2: Obveznice i instrumenti tržišta novca drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Prema podacima iz grafikona možemo vidjeti kako su obveznice i instrumenti tržišta novca od 2000. do 2020. godine varirali. Najveći porast zabilježen je u listopadu 2008. godine kada su obveznice i ostali instrumenti novčanog tržišta iznosili 2,6 mlrd. kuna. Od kolovoza 2019. do travnja 2020. godine vidljivo je smanjenje. Sveukupno gledano, u promatranom razdoblju može se primjetiti trend rasta ovog nedepozitnog izvora financiranja.

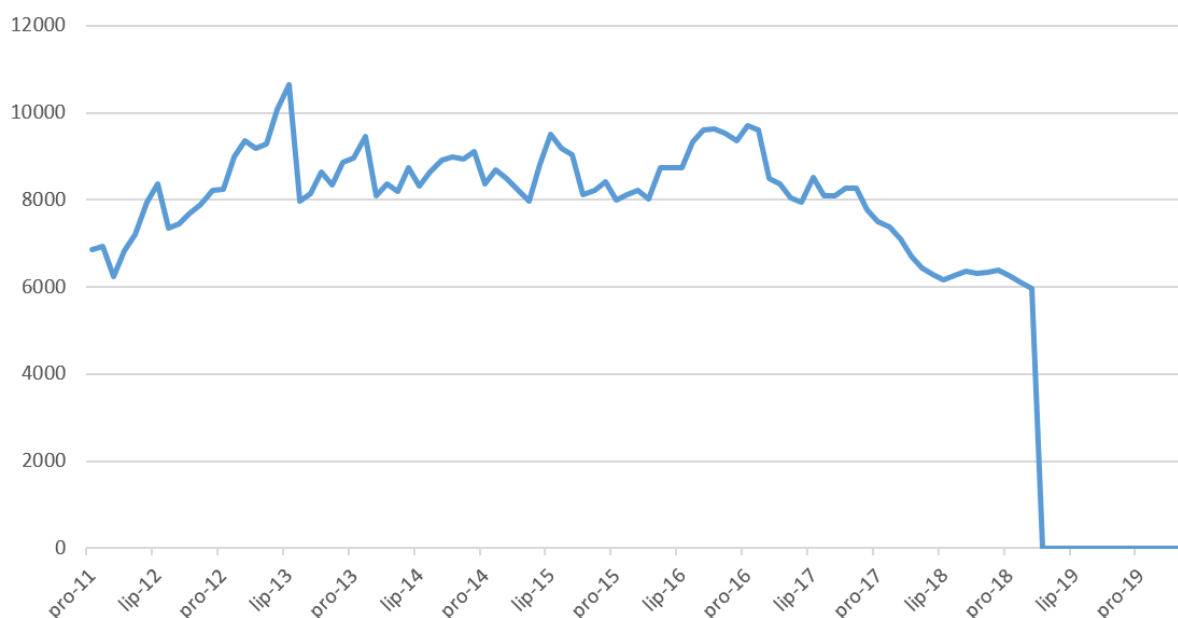
⁴⁵ Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 233“, 2017, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/1943950/hbilt233.pdf/cdab6a90-9eda-4feb-a02b-cf9890575105> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

⁴⁶ Hrvatska agencija za nadzor financijskih institucija, „Tržište kapitala“, 2019, dostupno na: <https://www.szp.hr/UserDocsImages/dokumenti/publikacije/za-web-tr%C5%BEi%C5%A1te-kapitala-2019.pdf> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje udjele novčanih fondova drugih monetarnih financijskih institucija.

Fond kao oblik ulaganja privlači investitore jer ulaganjem u depozite banaka, instrumente tržišta novca i kratkoročne dužničke vrijednosne papire investitori ostvaruju dobit ali i prihode po naknadama za investicijsku banku. Ovaj zanimljiv oblik ulaganja privukao je investitore i samim tim je došlo do povećanja broja fondova, a njihov cilj je zaštititi ulaganje od tržišnih nestabilnosti, a osim toga vrlo je bitno i osigurati visoku likvidnost i sigurnost uloga.⁴⁷

Grafikon 3: Udjeli novčanih fondova drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Iz grafikona može se uočiti kako iznosi udjela novčanih fondova drugih monetarnih financijskih institucija osciliraju sve do ožujka 2019. godine kada je vidljiv nagli pad sa oko 6 mlrd. kuna u veljači te iste godine na milijun kuna. Na pad iznosa udjela novčanih fondova drugih monetarnih financijskih institucija utjecale su nove regulatorne mjere uslijed čega su većina novčanih fondova postali kratkoročni obveznički fondovi.⁴⁸

⁴⁷ M. Grgurek i N. Vidaković, op. cit., str. 275.

⁴⁸ Hrvatska agencija za nadzor financijskih institucija, „Većina novčanih fondova postaju kratkoročni obveznički fondovi“, 2019, dostupno na: <https://www.hanfa.hr/vijesti/ve%C4%87ina-nov%C4%8Danih-fondova-postaju-kratkoro%C4%8Dni-obvezni%C4%8Dki->

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje inozemnu pasivu drugih monetarnih financijskih institucija.

Inozemnu pasivu bi trebalo prikazati detaljno obzirom na to da sve stavke inozemne pasive nisu ujedno i nedepozitna inozemna pasiva, međutim, za potrebe ovoga rada prikazana je ukupna inozemna pasiva te na sljedećem grafikonu obveze po primljenim kreditima kao jednoj od značajnijih stavki inozemne pasive.

Inozemnu pasivu čine transakcijski računi, štedni depoziti, oročeni depoziti, primljeni krediti i dospjele obveze. Osim toga, u sklopu primljenih kredita iskazuju se i izdani podređeni i hibridni instrumenti koje su upisali inozemni investitori.⁴⁹

Grafikon 4: Inozemna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Prema podacima iz grafikona najveći iznos inozemne pasive u promatranom razdoblju zabilježen je u veljači 2012. godine kada je iznosila 92,91 mlrd. kuna, što je za 75,95 mlrd. kuna više u odnosu na siječanj 2000. godine. Inozemna pasiva imala je trend porasta do 2013. godine, a nakon toga trend pada. Dakle, inozemna pasiva kao izvor se smanjuje.

[fondovi/?fbclid=IwAR0KQrKOHlpVT5LRX_cEAA5OfL13C21lahhvbkyd7nAc0bnPeMBTKyXNFG](https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/fondovi/?fbclid=IwAR0KQrKOHlpVT5LRX_cEAA5OfL13C21lahhvbkyd7nAc0bnPeMBTKyXNFG)
(pristupljeno 15. kolovoza 2020.)

⁴⁹ Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 219“, 2015, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/269841/hbilt219.pdf/646a1a92-a0a9-4fa5-aec9-2486fada561a> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje inozemnu pasivu-obveze po kreditima drugih monetarnih financijskih institucija.

U sklopu primljenih kredita iskazivali su se i izdani podređeni i hibridni instrumenti koje su upisali inozemni investitori, ali početkom 2013. godine ti podaci su isključeni iz navedene stavke.⁵⁰

Grafikon 5: Inozemna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija- obveze po kreditima (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

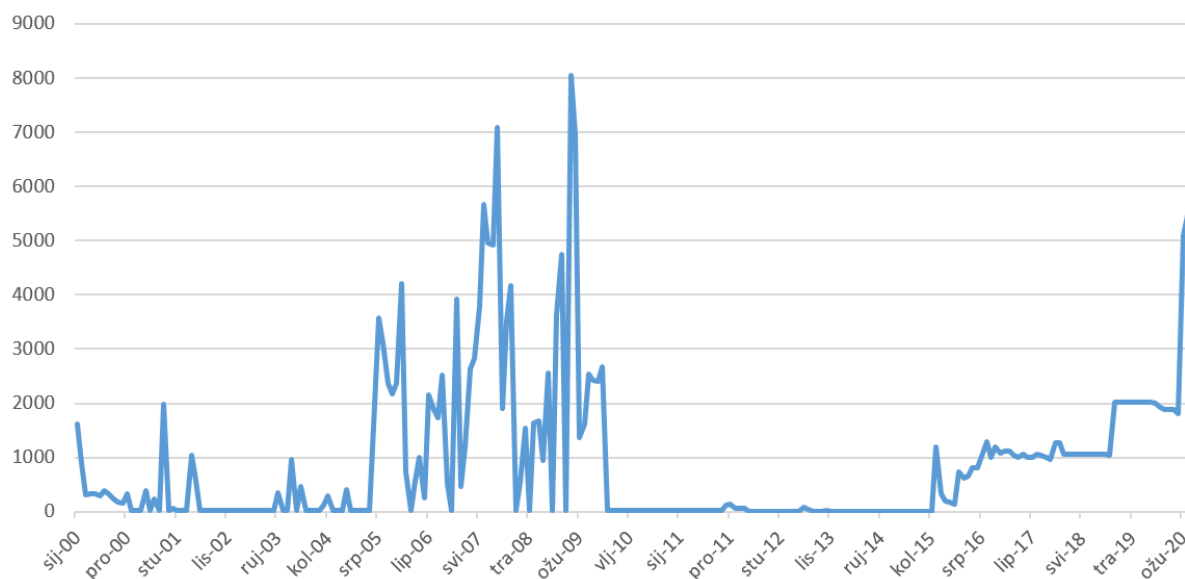
Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Glede primljenih kredita u inozemnoj pasivi, iz grafikona možemo iščitati kako je najveći iznos dosegnut u travnju 2006. godine kada su iznosili preko 41 mlrd. kuna. Usporedimo li navedenu godinu s 2020. godinom možemo uočiti značajano smanjenje. U nedepozitnim izvorima inozemna pasiva, odnosno obveze po primljenim kreditima su u povijesti bili značajan nedepozitni izvor sredstava, ali je poradi svjetske gospodarske krize došlo do promjene.

⁵⁰ Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 219“, 2015, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/269841/hbilt219.pdf/646a1a92-a0a9-4fa5-aec9-2486fada561a> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje kredite primljene od središnje banke. Kreditima primljenih od središnje banke smatramo kredite primljene od Hrvatske narodne banke i depozite Hrvatske narodne banke kod kreditnih institucija. U sklopu njih pozrazumijevamo i poslove reotkupa vrijednosnih papira.⁵¹

Grafikon 6: Krediti primljeni od središnje banke (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Prema podacima iz grafikona najveći iznosi kredita primljenih od središnje banke i depozita središnje banke kod drugih banaka, ostvareno je u razdoblju od lipnja 2005. do kolovoza 2009. godine. Zatim je zabilježen pad do kolovoza 2015. godine gdje se vrijednost kretala između 14 i 11 milijuna kuna. Od kolovoza 2015. opet je krenuo porast sve do danas. Nakon smirivanja krize iz 2008. godine više nije bilo potrebe za navedenim kreditima. Značajnija potreba se ponovno javila početkom 2020. uslijed krize izazvane mjerama za suzbijanje epidemije.

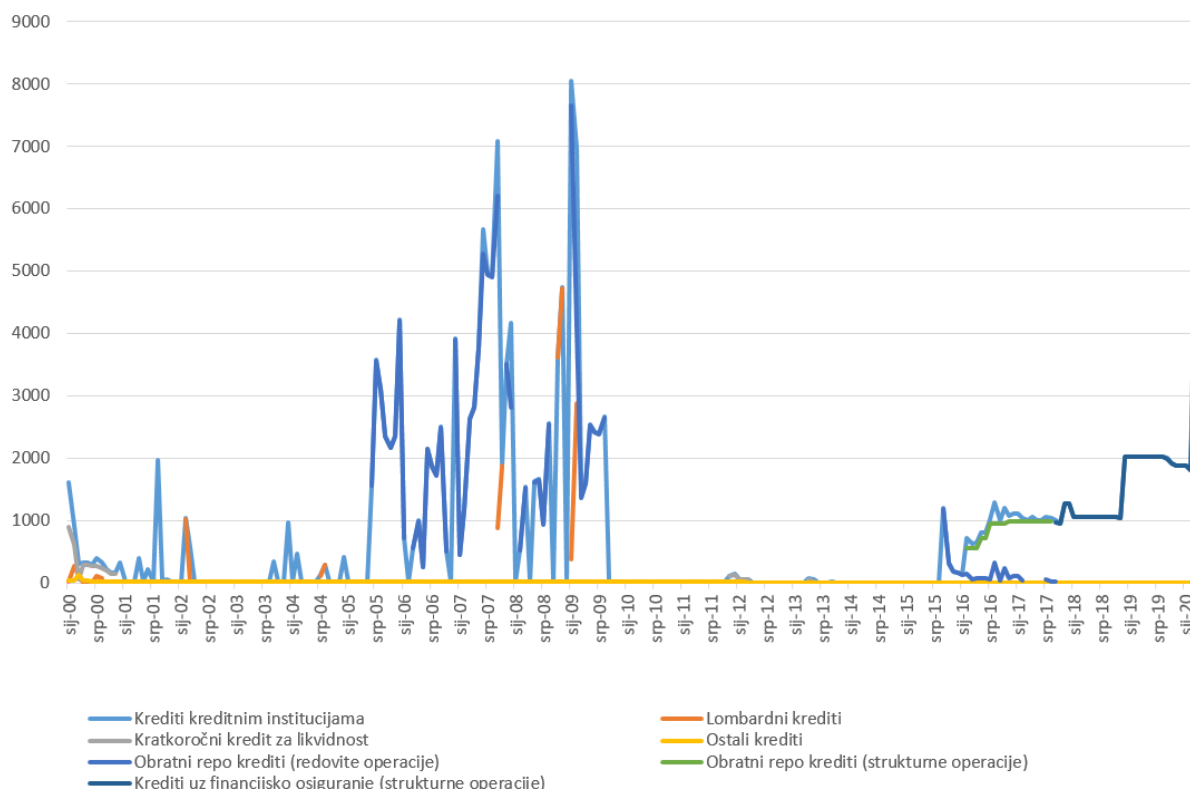
U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje kredite Hrvatske narodne banke kreditnim institucijama.

Kredite koje je Hrvatska narodna banka odobravalala kreditnim institucijama su: lombardni krediti, kratkoročni krediti za likvidnost, ostali krediti, obratne repo operacije,

⁵¹ Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 259“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/3309038/hbilt259.pdf/9adaf5ba-ae3c-9c6d-2fc5-082bc3390400?version=1.2&t=1590470753293> (pristupljeno 3. kolovoz 2020.)

strukturne repo operacije i krediti uz financijsko osiguranje. Svi navedeni krediti služili su za premošćivanje nelikvidnosti.⁵²

Grafikon 7: Krediti Hrvatske narodne banke kreditnim institucijama (na kraju razdoblja, u milijunima kuna)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Prema podacima iz grafikona možemo vidjeti kako je kretanje kredita kreditnim institucijama variralo. Najveći iznos kredita kreditnim institucijama zabilježen je u siječnju 2009. godine kada je vrijednost dosegla preko 8 mlrd. kuna. Unutar kredita kreditnim institucijama najkorišteniji su bili ostali krediti poput interventnih kredita, inicijalnih kredita, predsanacijskih, dospjelih a nenaplaćenih, te depozita HNB-a kod

⁵² Hrvatska narodna banka, „Metodologija bilance Hrvatske narodne banke“, 2017, dostupno na: https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath=%2Fview_content.jsp&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dostali%2Bkredit&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_assetEntryId=255881&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_type=content&inheritRedirect=true (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)

kreditnih institucija, a kojima se trgovalo kroz čitavo promatrano razdoblje.⁵³ Najveći bili su obratni repo krediti (redovite operacije) čiji je najveći iznos zabilježen u siječnju 2009. godine kada su iznosili preko 7 mlrd. kuna. U posljednje 3 godine uz ostale kredite najkorišteniji su i krediti uz financijsko osiguranje (strukturne operacije) a najveći zabilježeni iznos dosegao je preko 2 mlrd. kune.

Općenito, korištenje nedepozitnih izvora financiranja od strane kreditnih institucija u povijesti nije bilo značajno izraženo jer su se kreditne institucije uglavnom oslanjale na depozitne izvore sredstava. Do značajnog smanjenja nedepozitnih izvora sredstava došlo je nakon krize iz 2008. godine.

U nastavku slijede grafikoni koji prikazuju kretanje kamatnih stopa odabranih nedepozitnih izvora financiranja. Točnije prikazuju se troškovi koje kreditne institucije imaju po osnovi nedepozitnih izvora sredstava.

Grafikon u nastavku prikazuje eskontnu (diskontnu) stopu HNB-a.

Diskontna stopa je eskontna stopa središnje banke, u ovom slučaju Hrvatske narodne banke, koja se obračunava pri otkupu vrijednosnih papira, a osim toga služi i kao osnova za kamatnu stopu koja se zaračunava pri otkupu tih vrijednosnih papira, dok je cilj diskontiranja reduciranje budućih novčanih iznosa na sadašnju vrijednost.⁵⁴

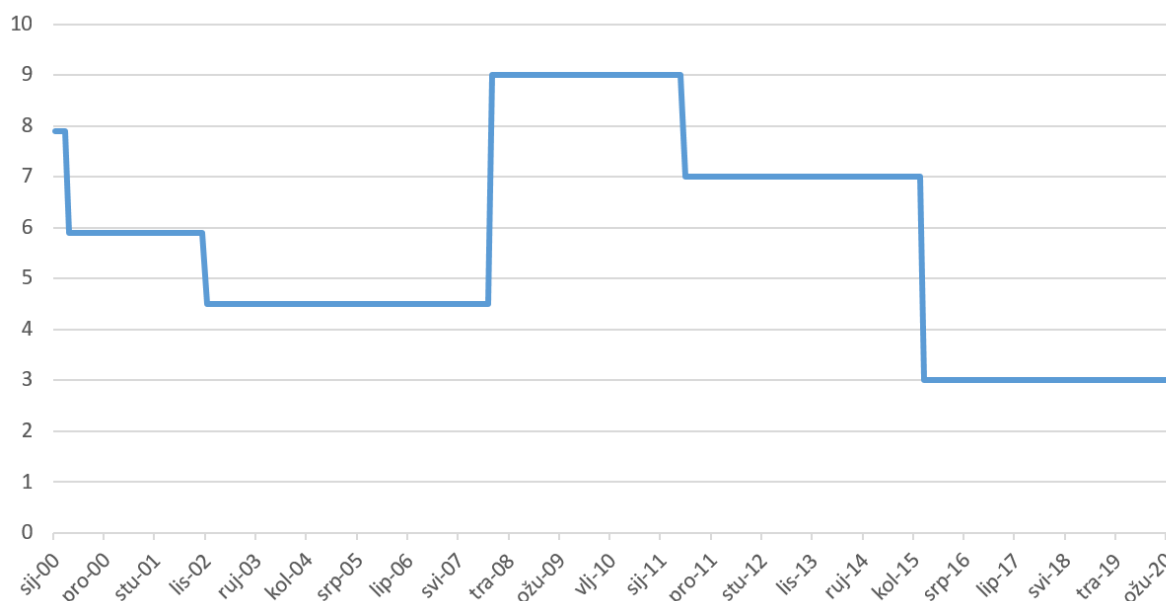
Danas se eskontna stopa ne koristi više za izračun zakonske zatezne kamatne stope, ali je utoliko važna za banke i njezine nedepozitne izvore jer smanjenje eskontne stope oslikava smanjenje tržišnih kamatnih stopa o kojima će riječ biti u nastavku završnog rada.⁵⁵

⁵³ Hrvatska narodna banka, „Metodologija bilance Hrvatske narodne banke“, 2017, dostupno na: https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath=%2Fview_content.jsp&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dostali%2Bkredit%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_assetEntryId=255881&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_type=content&inheritRedirect=true (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)

⁵⁴ Hrportfolio, „Investicijski rječnik“ (2020.), dostupno na: <https://hrportfolio.hr/investicijski-rjecnik?pojam=D> (pristupljeno 1. rujna 2020.)

⁵⁵ Hrvatska narodna banka, „Hrvatska narodna banka snizila kamatne stope“, 2015, dostupno na: https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath=%2Fview_content.jsp&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dhrvatska%2Bbanka%2Bsnizila%2Bkamatne%2Bstope&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_assetEntryId=520897&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_type=content&inheritRedirect=true

Grafikon 8: Eskontna (diskontna) stopa Hrvatske narodne banke (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

U promatranom razdoblju možemo uočiti trend pada eskontne (diskontne) kamatne stope HNB-a. Nakon 2009. godine eskontna stopa se smanjivala s ciljem ubrzanja oporavka od krize iz 2008. godine. U listopadu 2015. eskontna (diskontna) stopa smanjena je na 3%, a razlog tome je održavanje likvidnosti bankovnog sustava i održavanje stabilnost tečaja.

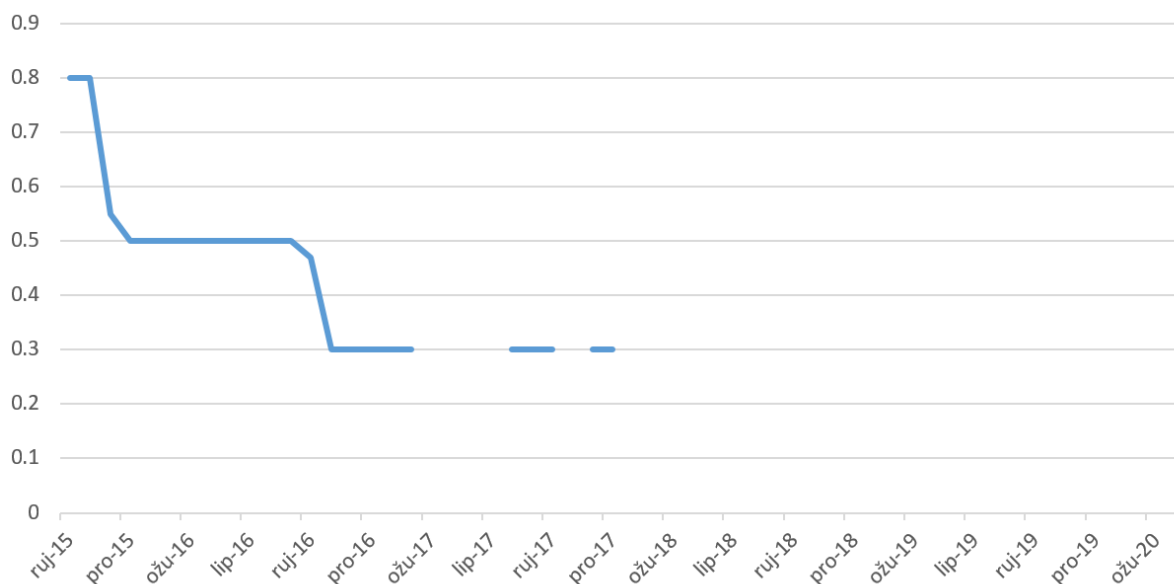
U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje repo stopu Hrvatske narodne banke.

U prethodnom razlaganju naznačeno je kako su sporazumi o reotkupu aktualan izvor financiranja upravo zbog toga što nudi repo stopu koja se može oblikovati prema potrebama banaka u svrhu upravljanja deviznim rezervama, odnosno likvidnošću, a tiče se operacija koje se vrše na otvorenom tržištu.

Operacije na otvorenom tržištu od velike su važnosti jer središnja banka pomoću njih utječe na cijenu i količinu ponude primarnog novca. Razlikujemo redovite i strukturne operacije. Redovite repo operacije osiguravaju najznačajniji dio likvidnosti jer direktno utječu na povećanje ili smanjenje novca u optjecaju, a osnovni cilj je povećanje

likvidnosti u bankovnom sustavu, dok se strukturne operacije rabe zbog strukturnih promjena u likvidnosti.⁵⁶

Grafikon 9: Repo stopa Hrvatske narodne banke (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

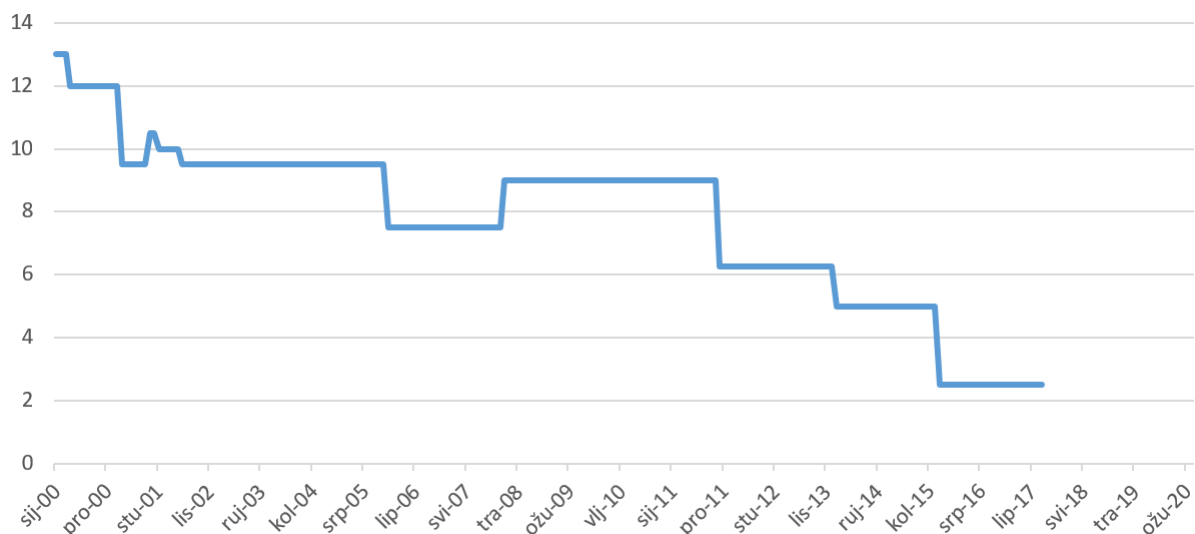
U promatranom razdoblju također možemo uočiti pad repo stope, a razlog je isti kao i u prethodnom slučaju. Hrvatska narodna banka je na taj način htjela održati zadovoljavajuću likvidnost u bankovnom sustavu, održati stabilnost tečaja, te ograničiti porast kamatnih stopa. Prekidi krivulje označavaju razdoblja u kojima se repo aukcije nisu održavale i stoga nema podataka.

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje kretanje kamatne stope na lombardne kredite. Lombardni kredit komitentima služi kao osiguranje povrata kredita i ostaje im u vlasništvu zalog, osim u situaciji kada se kredit ne vrati prema ugovorenim uvjetima. Lombardni krediti mogu biti u obliku depozita, polica osiguranja, vrijednosnih papira, stambene štednje i slično.⁵⁷

⁵⁶ Hrvatska narodna banka, „Operacije na otvorenom tržištu“, 2017, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti/operacije-na-otvorenom-trzistu> (pristupljeno 4. kolovoza 2020.)

⁵⁷ Hrvatska narodna banka, „Vrste kredita“, 2019, dostupno na: <https://www.hnb.hr/o-nama/zastita-potrosaca/informacije-potrosacima/kredit/vrste-kredita> (pristupljeno 4. kolovoza 2020.)

Grafikon 10: Kamatna stopa na lombardne kredite (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

U promatranom razdoblju kamatna stopa na lombardne kredite se smanjuje. HNB kontinuirano smanjuje kamatne stope na lombardne kredite, a razlog je isti je kao i kod prethodnih kamatnih stopa. Smanjenje kamatne stopa na lombardne kredite potaknulo je smanjenje kamatnih stopa na tržištu, a osim toga ublažilo je aprecijacijske pritiske kune prema euru.⁵⁸ U rujnu 2017. ukinula se mogućnost korištenja lombardnog kredita, a uvela se mogućnost korištenja prekonoćnoga kredita.⁵⁹

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje kretanje kamatne stope na kratkoročne kredite za likvidnost.

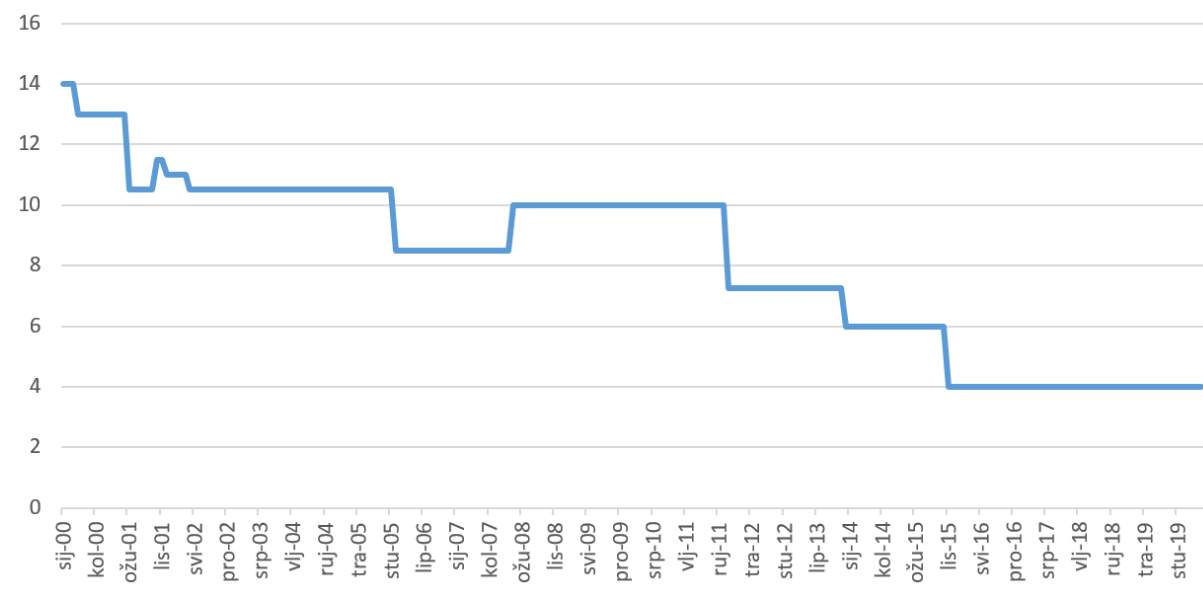
Kratkoročni kredit za likvidnost je kredit koji Hrvatska narodna banka odobrava kreditnim institucijama koje imaju financijskih poteškoća ili nedovoljno sredstava za

⁵⁸ Hrvatska narodna banka, „Pripreme za operacije na otvorenom tržištu“, 2005, dostupno na: https://www.hnb.hr/-/pripreme-za-operacije-na-otvorenom-trzistu?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dpripreme%2Bza%2Boperacije (pristupljeno 4. kolovoza 2020.)

⁵⁹ Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 259“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/3309038/hbilt259.pdf/9adaf5ba-ae3c-9c6d-2fc5-082bc3390400?version=1.2&t=1590470753293> (pristupljeno 3. kolovoza 2020.)

podmirenje obveza. U slučaju kada pozajmljuje likvidna sredstva banke moraju biti solventne, odnosno ne smije postojati rizik od neispunjavanja obveza.⁶⁰

Grafikon 11: Kamatna stopa na kratkoročne kredite za likvidnost (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

U promatranom razdoblju možemo uočiti trend smanjenja kamatne stope na kratkoročne kredite, a razlog je isti je kao i kod prethodnih kamatnih stopa (održavanje zadovoljavajuće likvidnosti u bankovnom sustavu i stabilnost tečaja).

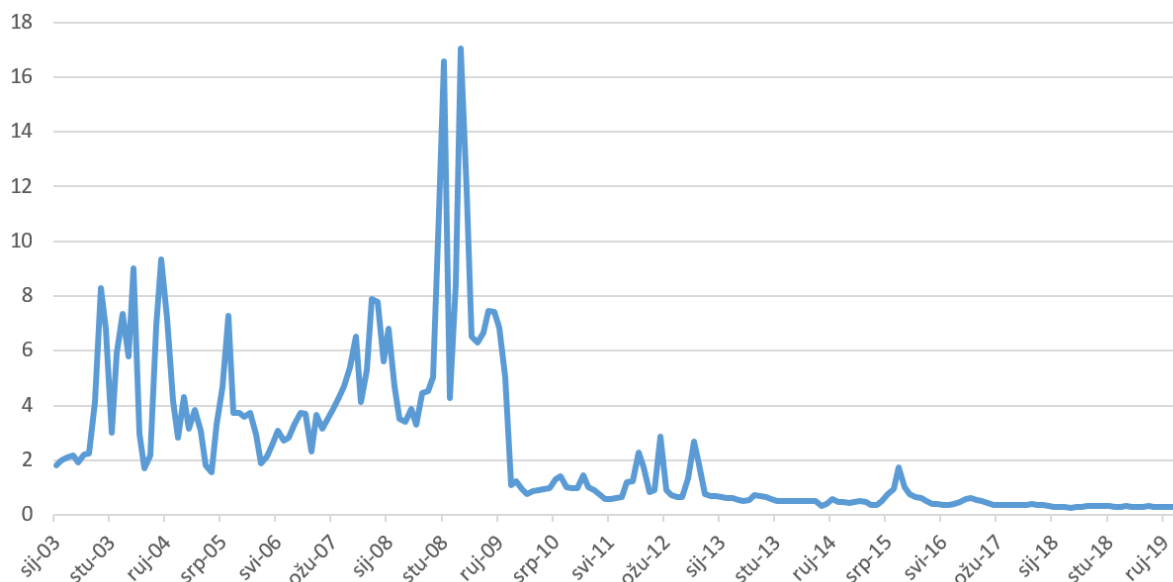
U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje kamatnu stopu kotiranu na međubankovnom tržištu (ZIBOR). Prikazani su godišnji prosjeci koji su jednostavni prosjeci jednostavnih mjesečnih prosjeka.

ZIBOR (engl. *Zagreb Interbank Offered Rates*) je jedinstvena referentna kamatna stopa. Prema prvom slovu u nazivu koji označava mjesto (Zagreb) možemo utvrditi da je riječ o hrvatskom međubankarskom tržištu. Osim toga, izračun ZIBOR-a dobije se

⁶⁰ Hrvatska narodna banka, „Zajmodavac u krajnjoj nuždi“, 2015, dostupno na: https://www.hnb.hr/-/zajmodavac-u-krajnjoj-nuzdi?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dkratkoro%25C4%258Dni%2BKredit%2Bza%2Blikvidnost (pristupljeno 10. kolovoza 2020.)

na način da se izračuna prosječna vrijednost kamatnih stopa osam najvećih hrvatskih banaka koje su kao takve kotirane na Reutersovu sustavu svakoga dana u 11.00 sati.⁶¹

Grafikon 12: Kamatna stopa kotirana na međubankarskom tržištu (ZIBOR) (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Iz promatranog radoblja vidljiv je značajan porast ZIBOR-a u razdoblju od studenog 2008. godine kada je iznosio 16,6% do veljače 2009. godine kada je iznosio 17,1% kao posljedica globalne krize, odnosno manjka raspoloživih viškova sredstava na domaćem i međunarodnom tržištu. Od tada se kontinuirano bilježi smanjenje. ZIBOR se nakon 1. siječnja 2020. godine prestaje koristiti kao referentna stopa i mora biti zamijenjena drugim stopama.

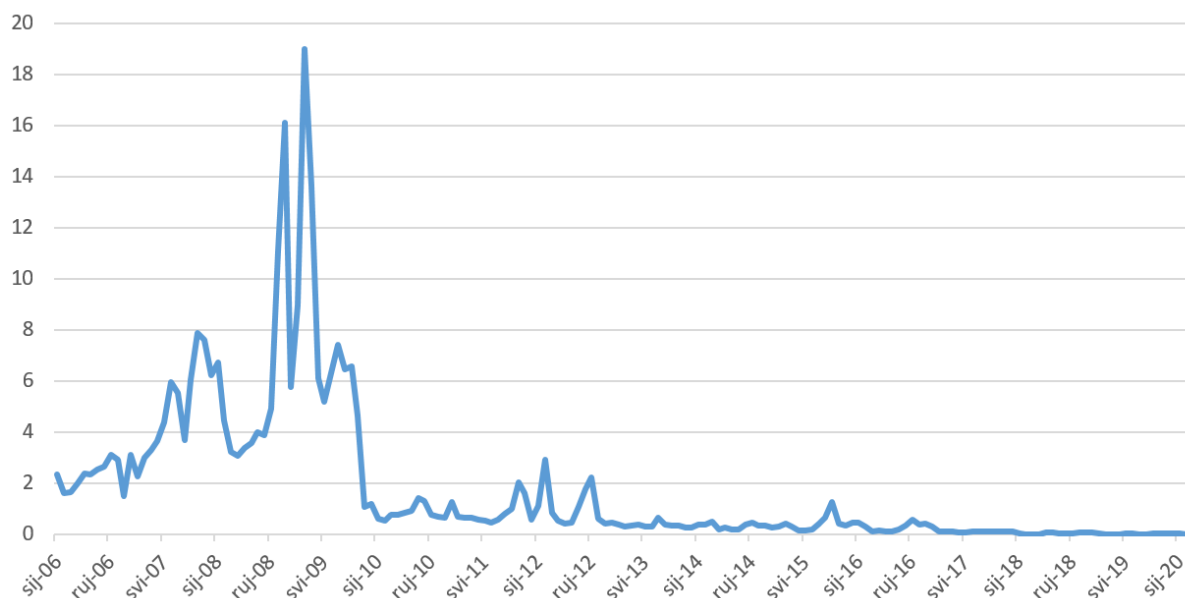
U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje kretanje prekonoćne kamatne stope.

Iako se do kraja 2015. godine prekonoćna kamatna stopa odnosila na prekonoćnu međubankovnu kamatnu stopu, od početka 2016. situacija se promijenila i odnosi se na prekonoćnu kamatnu stopu na trgovanje banaka depozitnim novcem.⁶²

⁶¹ Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 189“, 2013, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/122848/hbilt189.pdf/6a8afea3-97aa-4fe1-8cc8-3054b1e00bec?version=1.0&t=1435668691684> (pristupljeno 5. kolovoza 2020.)

⁶² Hrvatska narodna banka, „Višak likvidnosti i prekonoćna kamatna stopa“, 2020, dostupno na: https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&saveLastPath=1&_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath=%2Fsearch.jsp&p_auth= (pristupljeno 6. kolovoza 2020.)

Grafikon 13: Prekonoćna kamatna stopa (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

Iz promatranog radoblja vidljiv je značajan porast prekonoćne kamatne stope u razdoblju od studenog 2008. godine kada je iznosila 16,1% kao posljedica globalne krize. Od tada HNB kontinuirano smanjuje prekonoćnu kamatnu stopu, a razlog je isti kao i kod prethodnih kamatnih stopa.

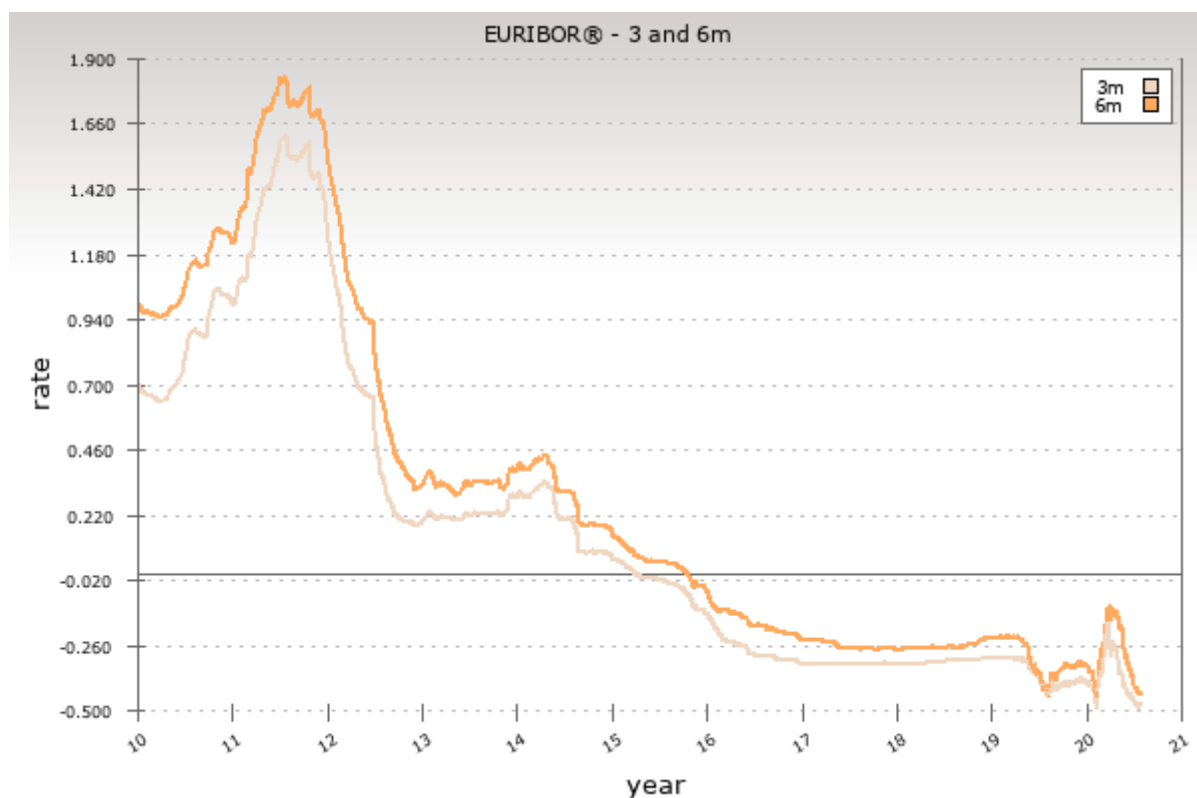
Smanjenje kamatnih stopa na tržištu novca ukazuje da banke imaju visoku likvidnost, što je i slučaj u posljednjim godinama nakon smirivanja globalne krize. Sva su kretanja kamatnih stopa dosta slična, imaju tendenciju pada, jer je Hrvatska narodna banka na taj način održavala likvidnost bankovnog sustava i stabilnost tečaja.

U nastavku slijedi grafikon koji prikazuje EURIBOR.

EURIBOR je kamatna stopa pomoću koje kreditne institucije u Europskoj Uniji i zemljama Europske slobodne trgovinske zone trguju sredstvima u eurima na neosiguranom novčanom tržištu, te je od velike važnosti jer označava mjerilo kamatnih stopa u svijetu i mjerilo financijske stabilnosti. Važno je napomenuti kako se objavljuje svakog ciljnog dana, u ili malo nakon 11.00 po briselskom vremenu, za svaki od njegovih definiranih tenora: 1 tjedan, 1 mjesec, 3 mjeseca, 6 mjeseci i 12 mjeseci.⁶³

⁶³ European Money Markets Institute, „About EURIBOR®“, 2020, dostupno na: <https://www.emmi-benchmarks.eu/euribor-org/about-euribor.html> (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)

Grafikon 14: EURIBOR (na godišnjoj razini, u postotku)

Izvor: European Money Markets Institute, „About EURIBOR“, 2020, dostupno na: <https://www.emmi-benchmarks.eu/euribor-org/about-euribor.html> (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)

Iz promatranog grafikona vidljiv je značajan porast EURIBOR-a od 2010. do 2011. godine. Od tada se EURIBOR kontinuirano smanjuje uslijed mjera koje provodi Europska središnja banka. Prihvatanjem eura kao nacionalne valute, europsko tržište novca postaje i hrvatsko.

Temeljem svega dosad prikazanog i navedenom možemo zaključiti da jedan od najjeftinijih sredstava su sredstva pozajmljena iz inozemstva. Međutim, zbog trenutne visoke likvidnosti hrvatskih kreditnih institucija ne postoji značajnija potreba za nedepozitnim izvorima sredstava.

6. ZAKLJUČAK

Na financijskom tržištu nudi se puno oblika potencijalnih izvora financiranja banaka, a na banci je da odluči kakav izvor financiranja joj najviše odgovara. Jedan od zanimljivih izvora financiranja banaka su zasigurno nedepozitni izvori na što je ukazano u radu.

Onda kada banka nema dovoljno depozitnih izvora, a razlog može biti da su potrošeni ili preskupi, banka se koristi nedepozitnim sredstvima kako bi prikupila likvidna sredstva. Likvidnost banaka je tijekom povijesti bila ugrožena jer su bankari na svoju imovinu i obveze gledali kao nešto što im je već zajamčeno. To je dovelo do strategija upravljanja aktivom i pasivom s ciljem da se maksimizira profit banaka bez narušavanja likvidnosti i sigurnosti bankovnog sustava. Za kvalitetu likvidnosti banaka puno je rizičnija pasiva nego aktiva jer u pasivi banke tijek novca nije jasno ugovorno definiran te je banka podložna mogućnosti da dođe do naglog povlačenja sredstava.

Analizom je utvrđeno da je ukupna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija od 2000. do 2020. bilježila porast, te iz navedenog možemo zaključiti da su se ukupni izvori drugih monetarnih financijskih institucija u promatranom razdoblju povećali. Glede obveznica i instrumenata tržišta novca drugih monetarnih financijskih institucija sveukupno gledano, u promatranom razdoblju može se primjetiti trend rasta ovog nedepozitnog izvora financiranja. Iznosi udjela novčanih fondova drugih monetarnih financijskih institucija osciliraju sve do ožujka 2019. godine kada je vidljiv nagli pad, a uzrok tome su nove regulatorne mjere uslijed čega su većina novčanih fondova postali kratkoročni obveznički fondovi. Inozemna pasiva imala je trend porasta do 2013. godine, a nakon toga trend pada. Glede primljenih kredita u inozemnoj pasivi, najveći iznos dosegnut u travnju 2006. godine i usporedimo li navedenu godinu s 2020. godinom možemo uočiti značajan pad. U nedepozitnim izvorima inozemna pasiva, odnosno obveze po primljenim kreditima su u povijesti bili značajan nedepozitni izvor sredstava, ali je poradi svjetske gospodarske krize došlo do promjene. Najveći iznosi kredita primljenih od središnje banke i depozita središnje banke kod drugih banaka, ostvareno je u razdoblju od lipnja 2005. do kolovoza 2009. godine. Nakon smirivanja krize iz 2008. godine više nije bilo potrebe za navedenim kreditima. Značajnija potreba se ponovno javila početkom 2020. uslijed krize izazvane mjerama za suzbijanje epidemije.

Nedepozitni izvori financiranja banaka su: pozajmljivanje od središnje banke, prenosivi certifikati o depozitu, tržište eurovalutnih depozita, tržište komercijalnih zapisa, sporazum o reotkupu, dugoročni nedepozitni izvori sredstava i slično. Jedna od prednosti navedenih nedepozitnih izvora je ta da su nedepozitna sredstva brzo dostupna u odnosu na depozitna. Hrvatska narodna banka snižavala je kamatne stope, a time je htjela osigurati zadovoljavajuće likvidnosti u bankovnom sustavu i održati stabilnosti tečaja, jer je željela ograničiti pritiske na porast kamatnih stopa na

novčanom tržištu i slabljenje tečaja kune koji su se očekivali zbog povećane potražnje za kunskom likvidnošću. Analizom je utvrđeno da se u Republici Hrvatskoj smanjuje korištenje nedepozitnih izvora financiranja jer kreditne institucije raspolažu s dovoljnim viškovima likvidnosti.

LITERATURA

- 1) Ercegovac, R.: *Teorija i praksa bankovnog menadžmenta*, Split, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, 2016.
- 2) Gregurek, M. i Vidaković, N., *Bankarsko poslovanje*, 4. nepromijenjeno izdanje, Zagreb, EFFECTUS studij financije i pravo, RRI plus d.o.o, 2018.
- 3) Kandžija, V. i Živko, I., *Poslovna politika banaka*, Mostar-Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, 2004.
- 4) Kandžija, V. i Živko, I.: *Upravljanje bankama*, Mostar-Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, 2014.
- 5) Katunarić, A., *Banka - Principi i praksa bankovnog poslovanja*, Zagreb, Centar za informacije i publicitet, 1988.
- 6) Leko, V. i Božina, L., *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Zagreb, Adverta d.o.o., 2005.
- 7) Leko, V. i Stojanović, A., *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb, Ekonomski fakultet u Zagrebu, 2018.
- 8) Lovrinović, I., *Novčano tržište – srce financijskog tržišta*, Zagreb, O-tisak, 1997.
- 9) Miller, R.L. i VanHoose, D.D., *Moderni novac i bankarstvo*, 3.izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 1997.
- 10) Mishkin, F.S. i Eakins, S.G., *Financijska tržišta i institucije*, 8. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 2019.
- 11) Mishkin, F.S., *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, 8. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 2010.
- 12) Rose, P.S i Hudgins, S.C., *Upravljanje Bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 2015.
- 13) Rose, P.S., *Menadžment komercijlnih banaka*, 4. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 2005.
- 14) Srb, V. i Marković, B.: *Aktualna financijska problematika: zbornik radova sa 6. znanstvene konferencije Katedri za financije ekonomskih fakulteta Hrvatske*, Osijek, Sveučilište J.J.Strossmayera u Osijeku i Ekonomski fakultet u Osijeku, 2007.

Internet izvori:

- 1) European Money Markets Institute, „About EURIBOR®“, 2020, dostupno na: <https://www.emmi-benchmarks.eu/euribor-org/about-euribor.html> (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)
- 2) Hrportfolio, „Investicijski rječnik“, 2020, dostupno na: <https://hrportfolio.hr/investicijski-rjecnik?pojam=D> (pristupljeno 1. rujna 2020.)
- 3) Hrvatska agencija za nadzor financijskih institucija, „Tržište kapitala“, 2019, Dostupno na: <https://www.szp.hr/UserDocsImages/dokumenti/publikacije/za-web-tr%C5%BEi%C5%A1te-kapitala-2019.pdf> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)
- 4) Hrvatska agencija za nadzor financijskih institucija, „Većina novčanih fondova postaju kratkoročni obveznički fondovi“, 201., dostupno na: https://www.hanfa.hr/vijesti/ve%C4%87ina-nov%C4%8Danih-fondova-postaju-kratkoro%C4%8Dni-obvezni%C4%8Dki-fondovi/?fbclid=IwAR0KQrKOHlpVT5LRX_cEAA5OfL13C21lahhvbkbyd7nAc0bnPeMBTKyXNFq (pristupljeno 15. kolovoza 2020.)
- 5) Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 189“, 2013, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/122848/hbilt189.pdf/6a8afea3-97aa-4fe1-8cc8-3054b1e00bec?version=1.0&t=1435668691684> (pristupljeno 5. kolovoza 2020.)
- 6) Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 219“, 2015, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/269841/hbilt219.pdf/646a1a92-a0a9-4fa5-aec9-2486fada561a> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)
- 7) Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 233“, 2017, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/1943950/hbilt233.pdf/cdab6a90-9eda-4feb-a02b-cf9890575105> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)
- 8) Hrvatska narodna banka, „Bilten broj 259“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/3309038/hbilt259.pdf/9adaf5ba-ae3c-9c6d-2fc5-082bc3390400?version=1.2&t=1590470753293> (pristupljeno 3. kolovoz 2020.)
- 9) Hrvatska narodna banka, „Pripreme za operacije na otvorenom tržištu“, 2005, dostupno na: https://www.hnb.hr/-/pripreme-za-operacije-na-otvorenom-trzistu?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lif

[ecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dprirupne%2Bza%2Boperacije](https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26p_p_lifecycle=0%26p_p_state=maximized%26p_p_mode=view%26com.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26keywords%3Dprirupne%2Bza%2Boperacije) (pristupljeno 4. kolovoza 2020.)

- 10) Hrvatska narodna banka, „Hrvatska narodna banka snizila kamatne stope“, 2015, dostupno na:

[https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com.liferay.portal.search.web.portlet SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view& com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath=%2Fview.content.jsp& com liferay portal search web portlet SearchPortlet redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom.liferay.portal.search.web.portlet SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dhrvatska%2Bbanka%2Bsnizila%2Bkamatne%2Bstope& com liferay portal search web portlet SearchPortlet assetEntryId=520897& com liferay portal search web portlet SearchPortlet type=content&inheritRedirect=true](https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26p_p_lifecycle=0%26p_p_state=maximized%26p_p_mode=view%26com.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26mvPath=%2Fview.content.jsp%26com.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dhrvatska%2Bbanka%2Bsnizila%2Bkamatne%2Bstope%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet assetEntryId=520897%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet type=content%26inheritRedirect=true) (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)

- 11) Hrvatska narodna banka, „Zajmodavac u krajnjoj nuždi“, 2015, dostupno na:

[https://www.hnb.hr/-/zajmodavac-u-krajnjoj-nuzdi?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom.liferay.portal.search.web.portlet SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dkratkoro%25C4%258Dni%2Bkredit%2Bza%2Blikvidnost](https://www.hnb.hr/-/zajmodavac-u-krajnjoj-nuzdi?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode=view%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dkratkoro%25C4%258Dni%2Bkredit%2Bza%2Blikvidnost) (pristupljeno 10. kolovoza 2020.)

- 12) Hrvatska narodna banka, „Bilanca banke“, 2017, dostupno na:

[https://www.hnb.hr/-/bilanca-hnb-a?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom.liferay.portal.search.web.portlet SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dbilanca](https://www.hnb.hr/-/bilanca-hnb-a?inheritRedirect=true&redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom.liferay.portal.search.web.portlet.SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode=view%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet mvPath%3D%252Fsearch.jsp%26 com liferay portal search web portlet SearchPortlet keywords%3Dbilanca) (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)

- 13) Hrvatska narodna banka, „Metodologija bilance Hrvatske narodne banke“, 2017, dostupno na: https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath=%2Fview_content.jsp&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_redirect=https%3A%2F%2Fwww.hnb.hr%2Fpretraga%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath%3D%252Fsearch.jsp%26com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_keywords%3Dostali%2Bkredit&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_assetEntryId=255881&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_type=content&inheritRedirect=true (pristupljeno 31. kolovoza 2020.)
- 14) Hrvatska narodna banka, „Operacije na otvorenom tržištu“, 2017, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti/operacije-na-otvorenom-trzistu> (pristupljeno 4. kolovoza 2020.)
- 15) Hrvatska narodna banka, „Vrste kredita“, 2019, dostupno na: <https://www.hnb.hr/ot-nama/zastita-potrosaca/informacije-potrosacima/kredit/vrste-kredita> (pristupljeno 4. kolovoza 2020.)
- 16) Hrvatska narodna banka, „Statistički podaci“, 2020, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci> (pristupljeno 2. kolovoza 2020.)
- 17) Hrvatska narodna banka, „Višak likvidnosti i prekonoćna kamatna stopa“, 2020, dostupno na: https://www.hnb.hr/pretraga?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&saveLastPath=1&com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_mvcPath=%2Fsearch.jsp&p_auth= (pristupljeno 6. kolovoza 2020.)

POPIS TABLICA I GRAFIKONA

Tablica 1: Bilanca banke.....	2
Grafikon 1: Ukupna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	14
Grafikon 2: Obveznice i instrumenti tržišta novca drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	15
Grafikon 3: Udjeli novčanih fondova drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	16
Grafikon 4: Inozemna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	17
Grafikon 5: Inozemna pasiva drugih monetarnih financijskih institucija- obveze po kreditima (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	18
Grafikon 6: Krediti primljeni od središnje banke (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	19
Grafikon 7: Krediti Hrvatske narodne banke kreditnim institucijama (na kraju razdoblja, u milijunima kuna).....	20
Grafikon 8: Eskontna (diskontna) stopa Hrvatske narodne banke (na godišnjoj razini, u postotku).....	22
Grafikon 9: Repo stopa Hrvatske narodne banke (na godišnjoj razini, u postotku).....	23
Grafikon 10: Kamatna stopa na lombardne kredite (na godišnjoj razini, u postotku).....	24
Grafikon 11: Kamatna stopa na kratkoročne kredite za likvidnost (na godišnjoj razini, u postotku).....	25
Grafikon 12: Kamatna stopa kotirana na međubankarskom tržištu (ZIBOR) (na godišnjoj razini, u postotku).....	26
Grafikon 13: Prekonoćna kamatna stopa (na godišnjoj razini, u postotku).....	27

Grafikon 14: EURIBOR (na godišnjoj razini, u postotku).....	28
---	----

SAŽETAK

Nedepozitni izvori financiranja banaka

Na financijskom tržištu nudi se puno oblika potencijalnih izvora financiranja banaka, a na banci je da odluči kakav izvor financiranja joj najviše odgovara. Jedan od zanimljivih izvora financiranja banaka su zasigurno nedepozitni izvori financiranja. Onda kada banka nema dovoljno depozitnih izvora, a razlog može biti da su potrošeni ili preskupi, banka se okreće nedepozitnim sredstvima kako bi prikupila likvidna sredstva. Nedepozitni izvori financiranja banaka su: pozajmljivanje od središnje banke, prenosivi certifikati o depozitu, tržište eurovalutnih depozita, tržište komercijalnih zapisa, sporazum o reotkupu, dugoročni nedepozitni izvori sredstava i slično. Jedna od prednosti navedenih nedepozitnih izvora je ta da su nedepozitna sredstva brzo dostupna u odnosu na depozitna. Analizom je utvrđeno da se u Republici Hrvatskoj smanjuje korištenje nedepozitnih izvora financiranja jer kreditne institucije raspolažu s dovoljnim viškovima likvidnosti.

Ključne riječi: financijsko tržište, banke, nedepozitni izvori financiranja banaka, Republika Hrvatska.

SUMMARY

Non-deposit sources of bank financing

The financial market offers many forms of potential sources of bank financing, and it is up to the bank to decide which source of financing suits it best. One of the interesting sources of bank financing is certainly non-deposit sources of financing. Then when the bank does not have enough deposit sources, and the reason may be that they are spent or too expensive, the bank turns to non-deposit funds to raise liquid funds. Non-deposit sources of bank financing are: lending from the central bank, transferable certificates of deposit, the market of euro currency deposits, the market of commercial papers, the repurchase agreement, long-term non-deposit sources of funds and the like. One of the advantages of these non-deposit sources is that non-deposit funds are quickly available compared to deposits. The analysis shows that the use of non-deposit sources of financing is decreasing in the Republic of Croatia because credit institutions have sufficient liquidity surpluses.

Key words: financial market, banks, non - deposit sources of bank financing, Republic of Croatia.